

APIE APSISPSENDIMĄ TAPTI PARTIZANU

Pasirinkta mokytojo profesija buvau ypač patenkintas. Jau praslinko penkeri darbo metai. Alytaus mokytojų seminarijoje mokytojavau trečius metus. Dienos, savaitės ir mėnesiai bėgo nepaprastai greit. Visa nelaimė buvo ta, kad gyvenau antrosios bolševikinės okupacijos dienas.

Gyvenau Alytaus kurorto rajone – Vaižganto gatvėje. Kiekvieną dieną, eidamas Basanavičiaus prospektu į darbą ir iš darbo, mačiau vielomis aptvertus didžiulius rūsius (prie Katiliaus namo), kuriuose, masiškai sugrūsti, buvo kalinami lietuviai. Visose miesto gatvėse privačių namų didesni rūšiai taip pat buvo paversti kalėjimais. Maisto kaliniams perdavimo dienomis nutįsusios moterų ir senių eilės liudydavo, koks maždaug skaičius kalinių yra rūsyje. Naktimis vykdavo tardymai ir paslaptingas kažkur kalinių išgabenimas. Dienomis ir naktimis kaimuose šėlo MVD, ir daug kartų mačiau, kaip, būrio MVD ir istrebitelių apsupti, vielomis surištom rankom už pečių, vyrai gatve buvo varomi prie rūsių. Ne vieną kartą MVD ar MGB pareigūno sadistiškas žvilgsnis aiškiai duodavo man suprasti, kad, eidamas gatve, per daug kreipiu dėmesio į rūsių pusę.

[...]

Kurorto rajone neretai buvo evakuojami gyventojai iš butų, kuriuose apsistodavo siautėjimui skirti MVD daliniai. 1944–1945 metų žiemą ir mano bute apsistojo keletas aukštesniųjų MGB karininkų. Per tas savaites aš juos pažinau iš arčiau. Tai jie buvo tie, kurie vadovavo Klepočių ir Pieriškių apylinkių sodybų sudeginimui, niekuo nekaltų gyventojų sušaudymui, gyvų ir lavonų sudeginimui liepsnojančiose sodybose.

Visa tai ir daugybė panašių įvykių, kurių neįmanoma čia ir trumpai išvardyti, mane nepaprastai paveikė. Aš pradėjau plačiau dairytis aplinkui. Savo akimis mačiau, ko siekia pavergėjas.

Pirmosios bolševikinės okupacijos metu tarnavau kariuomenėje (nuo 1939.VII.4 iki 1940.X.7), o vėliau mokytojavau Leipalingio valsčiaus užkampyje, todėl ne tiek daug susidūriau akis į akį su komunizmu. Bet jau ir tuomet jį laikiau didžiule nelaime mūsų tėvynei ir išsilaisvinimo iš bolševikinės okupacijos dienomis vadovavau partizanų būriui Druskininkų apylinkėse ir miestelyje.

Dabar, kada tiesiogiai patyriau, ką okupantas vykdo miestuose ir kaimuose, pamačiau nekaltų lietuvių liejamą kraują ir kančias, kurias jiems suteikė okupantas ir mūsų tautos išgamos, tapau mirtinu priešu komunizmo ir visų tų, kurie, kad ir gavę puikią pamoką pirmosios bolševikinės okupacijos metu, vėl perėjo į tautos išgamų eiles.

[...]

Atsitiko taip, kad vieną rytą, eidamas į seminariją, pamačiau būrelį seminaristų, kurie kažką skaitė lapelyje, kuris buvo prilipintas ant aukštos lentinės tvoros prie pat šaligatvio, arti seminarijos pastato. Eidamas šaligatviu, sustojau ir taip pat perskaičiau minimą lapelį. Tai buvo rotatoriumi spausdintas atsišaukimas, kuriame buvo raginami lietuviai nenusiminti, nepasiduoti priespaudai ir kovoti prieš okupantą. Labiausiai man įstrigo parašyti žodžiai: „...tik į darbą greičiau, tik mylėkim karščiau, tik, vyrai, pajudinkim žemę...“ Apačioje buvo pasirašyta - *Lietuvos partizanai*.

Kaip tik tuo metu pastebėjau, kad už mūsų pečių, civiliniais drabužiais persirengęs, jau stovėjo MGB viršininko pavaduotojas Kerberis (žydas). Jis, prasiskverbęs pro visus, lapelį nuplėšė. Išnaudodami akimirką, mes paspaudėme į seminarijos patalpas.

Tą dieną gyvenau giliu įspūdžiu, kurį man atsišaukimo turinys padarė. Visa tai turėjo žymio reikšmės mano tolesniam apsisprendimui: aš nutariau nelikti pasyvus tam, kas tautoje dėjosi.

Ramanauskas-Vanagas A. *Daugel krito sūnų... Partizanų gretose*, Vilnius: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, 1999, p. 11–13.